

Saudi Arabistan'da siyasal katılım süreçleri genel olarak kapalı. Açık olanlar ise göstermelik. Bu nedenle "Anayasal Monarşi" sesleri gün geçtikçe yükseliyor.

Suudi Arabistan'da Muhalefet Hareketleri

Opposition Movements in Saudi Arabia

Yurdanur KUŞÇU

Abant İzzet Baysal Üniversitesi U.İ. B.
Yüksek Lisans Programı

Abstract

The Saudi Arabia, which is ruled under an authoritarian regime, entered into a reform process covering various fields especially after Abdullah of Saudi Arabia's coming to power. In the country, where a tough management understanding prevails, external oppressions are showed as the reason of entering in the reform process; while on the other hand the influences of the opposition in the country are also important on this process. In the country, where no political party exists, certain opposition groups are found despite the oppressions. These opposition groups, which could be classified as Islamists, Liberals, and Shi'ites in general, have expressed their criticisms towards the political and religious authority, and their reform demands also by resorting to violence from time to time.

Suudi Arabistan'da birleşik bir muhalif cepheden bahsetmek güçtür. 2000'li yıllarda İlimli Şii ve Selefi İslamcılarla Liberaller arasında oluşturulan "Merkezci Koalisyon" bu muhalif gruplarda ki belli kesimler tarafından desteklenirken bazıları bu oluşuma tepki göstermiştir.

Modern Suudi Arabistan'da Yönetim Anlayışı ve Seçimler

Arap Yarımadasının en büyük ülkesi olan Suudi Arabistan'ın temelleri 18. Yüzyılın ortalarında Muhammed bin Suud ile Vahabiliğin kurucusu olan Muhammed Abdulvahab arasındaki ittifak ile atılmıştır. Günümüzde de iki aile arasında ki bu ittifak devam etmekte ve devletin özünü oluşturmaktadır.¹

Modern Suudi Arabistan devleti ise 1932 yılında Abdülaziz b. Suud tarafından kurulmuştur. Kuruluş yıllarında, ikili yönetime (Abdulvahab ve Suud aileleri) ek olarak İhvan teşkilatı da bir üçüncü kolu oluşturmuştur. Bu yıllarda İhvan'ın devletin askeri kanadını oluşturduğu söylenebilir. Ancak yönetim ile arasındaki anlaşmazlıklar nedeniyle ihvan üyeleri tasfiye edilmiştir.

Yönetim şekli olarak Şeriatı kabul eden Suudi Arabistan, ülkenin kurucusu olan Abdülaziz'in oğulları ve torunları tarafından yönetilen bir monarşidir. Yönetimle ilgili kararların aşağı yukarı tamamı Suudi ailesi tarafından alınırken toplumsal ve siyasal alanda tamamen Vahabilik etkindir. Ülke, yabancılarla birlikte yaklaşık 27 milyon nüfusa sahiptir.² Yerli nüfusun tamamı Müslüman olmakla birlikte mezhepsel olarak bütünlük yoktur. Özellikle ülkenin doğusunda yoğunlaşan ve toplam nüfusun %10-15 oluşturduğu Şii'ler önemli bir mezhepsel azınlıktır.³

Hiçbir siyasal partiye izin verilmeyen ülkede Bakanlar Kurulu, Eyalet Konseyi ve Danışma konseyi (Meclis'i Şura) bulunmaktadır. Üyeleri 1953 den bu yana Kral tarafından atanan Bakanlar Konseyi Krala karşı sorumludur. Bu konseyde bir Başbakan (Kral), birinci ve ikinci Başbakan

yardımcısı (Veliht Prens), farklı alanlardan 21 Bakan ve 7 Devlet Bakanı bulunmaktadır.⁴

Suudi Arabistan, prensler ya da kraliyet ailesinin yakın akrabaları tarafından yönetilen 13 ile ayrılmıştır. Bu illerdeki valilerin tamamı Kral tarafından atanmaktadır.⁵ Bu iki kurumun dışında 1993 yılında Danışma Konseyi kurulmuştur. Temmuz 1997'de Danışma Konseyinin üye sayısı 60'dan 90'a Mayıs 2001'de 120'ye ve son olarak 2005'de 150'ye çıkarılmıştır. Konseyin yetkileri ise zamanla genişletilmiştir.⁶

Kasım 2006'da ise Kral Abdullah; Kral ya da Veliht prensin ölümü ya da ülkeyi yönetemez duruma gelmesi üzerine gelecek Kralı seçmekle görevli, 35 üyeden oluşan bir komisyonun oluşumunu açıklamıştır. Aralık 2007'de Kraliyet kararname ile komisyonun üyeleri atanmıştır. Komisyon üyelerinin hepsi ülkenin kurucusu sayılan Kral Abdülaziz'in oğulları ve torunları arasından seçilmiştir.⁷ Daha önce Kral, Veliht Prens'i tek başına belirlerken yeni sisteme göre; Kral veliaht prens olarak bir aday gösterecek ve Komisyon bu adayı onaylayacaktır.⁸ Böylelikle Suudi Arabistan'da yönetimin nasıl değiştiği sorunu da çözülmeye çalışılmıştır. Ancak tüm çözüm önerilerinin yasal olarak ortaya konulmuş olmasına rağmen, sistemin henüz uygulanmamış olması, dönüşümün nasıl olacağı üzerine oluşan kaygıların sürmesine yol açmaktadır.

Diğer yandan 2000'li yıllarda ülke içi ve dışından gelen reform taleplerinin etkisiyle ülke yönetimi, 2003 yılında belediye meclis üyelerinin yarısının seçimle belirlenmesi kararını almıştır. 2005 yılında kadınların ve askerlerin katılmadığı ve seçim yaşının 21 olarak belirlendiği yerel seçimler yapılmıştır.⁹

Seçimleri Riyad, Mekke, Medine, Cidde gibi kentlerde İslamcı adaylar kazanmıştır. İslamcı adayların aşiret ve işadamlarına karşı zafer kazanmaları dikkat çekmiştir. Bu sonuçta, İslamcı adayların seçim kampanyalarını iyi bir şekilde organize etmeleri büyük rol oynamıştır. Adaylar kampanyalarında kısa mesaj, İnternet gibi imkânları kullanarak seçmenlere ulaşmış ve başarı elde etmişlerdir. Krallığın ticari başkenti Cidde'de 7 meclis üyeliğinin tamamını Vahabi din adamları tarafından desteklenen adaylar kazanırken, Ama Abdul- Rahman Yamani en çok oy alan isim olmuştur.¹⁰ Oldukça muhafazakâr bir eyalet olarak bilinen Qasim eyaletinin başkenti Burayda'da ise İslamcılar 6 meclis üyeliğinden 5'ini kazanmıştır.¹¹

Başkent Riyad'da da durum farklı değildir. Birinci seçim bölgesinde Abdullah Ahmad Al-Fozan Suweilim (21.405 oy ile), ikinci seçim bölgesinde Süleyman Salih Süleyman Al-Rashoudi (14.868 oy), üçüncü seçim bölgesinde Tarık Osman Abdullah Al-Kasabi (20.416 oy), dördüncü seçim bölgesinde Abdulaziz İbrahim Süleyman Al-Omari (14.311 oy), beşinci seçim bölgesinde Ömer Muhammed Ömer Basudan (12.237 oy), altıncı seçim bölgesinde İbrahim Hamad İbrahim Al-Qu'eid (12.808 oy), yedinci seçim bölgesinde Musfir Abdullah Yahya Al- Bavardi (13.411 oy) seçimleri kazanmıştır.¹²

Seçimler "İslamcıların Zaferi" olarak değerlendirilse de özellikle ülkenin doğu bölgesinde Şii adayların seçimlerde elde ettikleri başarı önemlidir. Şiiler Katif'te 6 meclis üyeliğinin tamamını, el Hasa'da 6 meclis üyeliğinden beşini kazanmıştır.¹³

Katılımın çok fazla olmaması, kadınların oy kullanamaması gibi eksileri olmasına rağmen 2005'de gerçekleştirilen bu seçimler, Suudi Arabistan açısından önemli bir adım olarak değerlendirilmiştir. Bir dahaki yerel seçim tarihi olarak 2009 yılı belirlenmesine rağmen çeşitli sebeplerle seçimler sürekli bir şekilde ertelenmiştir. İçinde bulunduğumuz 2011 yılında Orta Doğu meydana gelen halk hareketleri doğrudan Suudi yönetimini de etkilemiş ekonomik içerikli programların dışında seçimler de bir kez daha gündeme getirilmiştir. 2011 Eylülünde tamamlanması gereken seçimlerde kadınların da oy kullanması ülke içinde tartışılmaya devam edilmektedir.

Suudi Arabistan'da Muhalif Hareketler

Otoriter bir rejimle yönetilen Suudi Arabistan'da muhalif seslere iltimas gösterilmemesine rağmen ülkenin kuruluşundan bu güne çeşitli sebeplerle yönetime yönelik bazı muhalif hareketler ortaya çıkmıştır. Suudi Arabistan'daki muhalif hareketlerin bazıları mezhepsel kökenliken diğerleri de kendi içinde muhafazakar ve reformcu olarak ortaya çıkmaktadır. Şii kökenli muhalif hareketler mezhepsel taleplerde bulunurken, Prens Talal gibi Kraliyet ailesi üyesi bir kesim ise daha fazla reform ve demokratik bir sistem kurulması talebiyle rejime muhalif olmuşlardır.

Suudi yönetimi ilk olarak, kuruluş yıllarında İhvan örgütlenmesinin muhalefetiyle karşılaşmıştır. Katı bir biçimde Vahabi öğretilerine göre yetiştirilen ve bir nevi ülkenin askeri kanadını oluşturan İhvan, Abdülaziz tarafından merkezi bir hükümet kurma aşamasında yayımlıca eğilimlerinden yararlanan bir örgüt olmuştur.¹⁴ İslam'a ve Vahabi öğretilerine göre bir devlet inşasını ve yönetimini savunan İhvan üyeleri telsiz, telgraf, otomobil gibi teknolojik aletlerin ülkeye girmesine, Devlet çıkarlarının İslami amaçlardan üstün tutulmasına karşı çıkararak isyan başlatmıştır. 1929-1930 yıllarında ihvan isyanı, yönetim tarafından bastırılmıştır. Ancak İhvan görüşünün izleri zaman içinde bazı muhalif hareketlerde kendini göstermiştir.¹⁵

İkinci bir muhalif hareket Kral Suud döneminde (1953-1964) ortaya çıkmıştır. Prens Talal öncülüğünde ki bu harekette Kralın keyfi davranışlar sergilemesi eleştirilmiş, Liberal ve Anayasal Monarşi talep edilmiştir. Şiddet içermeyen ve çok etkili olmayan bu hareket Prens Talal ve onu destekleyenlerin sürgün edilmesiyle son bulmuştur.¹⁶

Suudi Arabistan'da Kral Faysal (1964-1975) ve Kral Halid (1975-1982) döneminde petrol gelirleriyle birlikte iş, sağlık ve eğitim hizmetleri geliştirilmiştir. Özellikle eğitim hizmetlerinin geliştirilmesiyle ülkede eğitimli bir grup ortaya çıkmıştır. Ayrıca 1960'larda Suudi Arabistan'ın dış dünya ile iletişimi gelişmeye başlamıştır. Bu dönemde Suriye ve Mısır'da baskı altında olan Müslüman Kardeşler üyeleri Suudi Arabistan'a sığınmıştır. Tüm bu gelişmeler ülkede, yeni bir

Suudi Arabistan'da özellikle genç, zengin ve eğitilmiş kesimin yönetime aktif biçimde katılma yönünde yoğun bir talebinin olduğu bildiriliyor.

İslamcı muhalif grup olan Sahwa (uyanış) akımının doğuşunu tetiklemiştir.¹⁷ 1970 ve 1980'lerde üniversitelerde yayılmaya başlayan Sahwa akımında; Vahabi inancı ile Müslüman Kardeşler yaklaşımının karışımı benimsenmiştir.¹⁸

1979'da ülke içinde yaşanan Juhayman el-Utaybi ve Şii ayaklanmalarının ve İran'da gerçekleşen İslam Devrimi'nin etkisiyle Suudi yönetimi dini kurumları güçlendirme yoluna gitmiş, medreselerin ve üniversitelerin etkinliğini artırmıştır. Eğitim sektöründe güçlü bir varlığı bulunan Sahwa akımı bu gelişmelerle birlikte güçlenmiştir.¹⁹

1990 Sonrası Dönemde Muhalif Hareketler

Irak'ın Kuveyt'i işgalinden sonra ABD liderliğinde ki çok uluslu gücün Suudi topraklarında konuşlanmasına izin verilmesi Sahwa hareketi-

nin daha fazla siyasallaşmasına ve radikalleşmesine neden olmuştur. Sahwistler eleştirilerinde doğrudan devlet ve kurumlarını hedef almaya başlamışlardır. İslami Değerlere uygun davranılmaması, yolsuzluk, ABD ile olan ilişkiler gibi nedenlerle yönetimi, tüm bunlara sessiz kaldığı için de resmi din adamlarını eleştirmişlerdir.²⁰ Bu dönemde en dikkat çeken Sahwa vaizleri Salman El-Awde, Sefer El-Hawali, Ayidh El-Qarni ve Nasir El-Ömer olmuştur.²¹ Sahwa din adamlarından Salman El-Awde ve Safar El-Hawali devleti eleştiren vaazlar vermişlerdir. Bu dönemde popülerlikleri artan Sahwistler resmi din adamlarından çok daha fazla itibar görmeye başlamışlardır.²²

Mart 1991'de 400 den fazla aydın tarafından imzalanan bir dilekçe hazırlanmış ve Kral Fahd'a gönderilmiştir. Eylül 1992 de 107 din adamı benzer bir dilekçe hazırlamıştır. Dilekçelerde; insan

Muhalefetin bir bütünlük göstermemesi Suudi Kralliyet ailesini şimdilik rahatlatıyor.

haklarına saygı, siyasi katılım üstünlüğü, devlet ve toplum üzerinde dini kurumların güçlendirilmesi gibi taleplere yer verilmiştir.²³

Suudi yönetimi bu dönemde muhalif hareketlere karşı yoğun bir baskı uygulamıştır. 1995 yılının ortalarında hemen hemen bütün etkili Sahwa liderleri ya hapse atılmış ya da İngiltere'ye sürgüne zorlanmıştır. 1994'de Salman El-Awde ve El-Hawali tutuklanmıştır. Bu tutuklamalara tepki olarak El-Awde'nin memleketi Burayda'da protestolar düzenlenmiştir.²⁴

Yönetimin baskıları ve tutuklamalar sonrasında Muhammed el-Mas'ari ve Sa'd el-Fakih Londra'ya sığınmış ve orada sürgün hareketinin şubelerini kurmuşlardır. 1993 yılında El-Masari tarafından "Meşru Müdafaa Komitesi" (CDRL) kurulmuştur. Sa'd el-Fakih de CDRL' de yönetici

olmuştur. Ancak El-Masari ve El-Fakih 1996'da yollarını ayırmıştır. Sa'd el Fakih "İslami Reform Hareketi" (MIRA)'yı kurmuştur. Sonraki yıllarda Suudi yönetimi, ülkede yaşanan terör olaylarının sorumlusu olarak Londra merkezli bu muhalefeti görmüş ve İngiltere'den iki liderin iadesini istemiştir.²⁵

Sahwist vaizler arasında geniş ortak özellikler olmasına rağmen birleşik bir cephe oluşturulamamıştır. Bazıları Vahabiliğe, bazıları Müslüman Kardeşlere yakın görüşler benimsemiştir. Müslüman Kardeşlere yakın olanlar da "Bennanist ve Kutbist" olarak ikiye ayrılmıştır.²⁶

Ülkedeki İslamcı muhalefet arasında "Reddiyeciler" (Rejectionist) olarak değerlendirilen ayrı bir grup daha vardır. Bunlar daha çok bireysel inanç sorunları üzerine odaklanmışlardır. 1979'da

1990'ların sonlarına kadar ülkedeki bütün muhalif gruplarda İslamcıların belirgin bir üstünlüğü söz konusudur. Özellikle Selefi İslamcılar, yönetime yönelik eleştirilerini ülkede ki ABD varlığı üzerinden yürüten popülarliklerini en üst seviyelere yükseltmiştir.

Mekke camiinin ele geçiren Juhayman el-Utaybi bu grup arasında değerlendirilmektedir. Reddiyeciler okul ve üniversite merkezli Sahwa öğretilerine de Vahabiliğin tek bir ailenin yorumu tekelinde olmasına da karşı çıkmışlardır.²⁷ Hareketin en organize hali 1970'lerin ortalarında Medine'de ortaya çıkan el-Jamaa el-Salafiyya el-Muhtasiba (JSM) hareketidir. JSM hareketinde yer alan Juhayman el-Utaybi ve onu destekleyenler 1979 da Mekke camiini ele geçirmişlerdir. Juhayman ve takipçileri özellikle toplumsal yozlaşma ve ahlaki çöküşü eleştirmişler, petrol ve ulusal servetin toplumun yararı için kullanılması gerektiğini ve ayrıca "Batı" ile mücadele edilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.²⁸ Marjinal gruplar tarafından (yabancı işçiler gibi) desteklenen bu harekete olan ilgi, Kasım ayında ulemanın ayaklanma aleyhine fetva yayınlamasıyla azalmıştır. Ayaklanma bastırıldıktan sonra Juhayman ve onu destekleyenlerin bir kısmının idam edilmesi ve bir kısmının da hapse atılmasıyla JSM hareketi son bulmuştur.²⁹

Körfez savaşının etkisi ise bir grup Reddiyeci muhalif, yeniden siyasallaşmıştır. Suudi yönetiminin bu dönemde uyguladığı baskı sonrasında ise bazıları yeniden siyasetten çekilmiştir. Ceza evinden çıktıktan sonra daha fazla politize olan bir kısım Reddiyeci ise çoğunlukla ya Afganistan'da mücahitlere katılmış ya da 1990'ların sonunda daha ılımlı İslamcı hareket içinde yer almıştır.³⁰

Jihadistler olarak adlandırılan diğer bir muhalif grup, Sovyetlerin Afganistan işgalinden sonra oluşmaya başlamıştır. Sovyetler Birliği'ne karşı Afganistan da savaşmak için binlerce Suudi vatandaş Afganistan'a gitmiştir.³¹ Ülke içindeyken politik bir duruşu olmayan bu grup ülke dışında politik bir görüş geliştirmiştir. 1990'larda ABD askerlerinin ülkede konuşlanmasına tepki gös-

teren Jihadistler, bu duruma izin veren yönetimi eleştirmeye başlamışlar ve 1990'larda ülkede ki ABD hedeflerine yönelik saldırılar düzenlemişlerdir. Suudi yönetiminin muhalif hareketlere yönelik 1990'da uyguladığı baskı sonucu çoğu Jihadist Afganistan'a gitmiştir.³²

Yukarıdaki muhalif gruplardan farklı olarak Vahabi Suudi Arabistan'da bir de Şii muhalefet söz konusudur. Yoğun olarak ülkenin doğusunda yaşayan ve ülke nüfusunun yaklaşık %10-15'ini oluşturan Şiiler ülkenin siyasal ve sosyal hayatında tamamen Vahabiliğin etkin olmasından kaynaklanan sebeplerle ülkenin kuruluşundan bu yana önemli sorunlar yaşamışlardır. Bu güne kadar Şiiler genel olarak; özgürce yaşayabilmeyi ve ikinci sınıf vatandaş muamelesi görmemeyi talep etmiştir. Bu talepler doğrultusunda Şii örgütler 1970'lerde doğu illerinde ortaya çıkmaya başlamıştır. Ancak İran'da gerçekleşen devrim ile süreç hız kazanmıştır. 1979'da resmi olarak yasaklanmış olmasına rağmen Şii'ler Aşure gününü kutlamışlar daha sonra yönetim karşıtı ayaklanmalar gerçekleştirmişlerdir.³³ Başkaldırı yönetim tarafından ağır bir şekilde bastırılmıştır. Ayaklanmaya katılanların bir kısmı Suudi Arabistan'da kalmış ve rejim tarafından susturulmuştur. Çoğu ise Suriye, İran, İngiltere ve ABD'ye kaçmıştır. 1993 yılında Suudi hükümeti sürgündeki eylemciler ile anlaşmış ve bir kısmı ülkeye dönmüştür.³⁴

2000'li Yıllar ve Reform Taleplerinin Kısmi Karşılık Bulması

1990'ların ortalarında Suudi yönetimin uyguladığı baskı politikasının etkisi ile İslamcı muhalefet ülke de zayıflamıştır. Doksanların sonlarından itibaren ise ülkede Liberal muhalefet yükselişe geçmiştir. Liberaller bu dönemde siyasette

ve medya daha aktif bir konum almaya başlamıştır.³⁵ Anacak Liberal muhalefet arasında bir bütünlük yoktur. Ülkede reformun gerekliliği ile ilgi hemfikir olsalar da bu reformun nasıl yapılması gerektiği konusunda ayrılığa düşerek “Sosyal Reformcular” ve “Siyasi Reformcular” olarak ayrılmışlardır.³⁶

Sosyal Reformcular Suudi Arabistan’daki Sosyal ve dinsel tutuculuğu eleştirerek bu konuda reform yapılmadan siyasi reforma gidilmesinin yanlış olacağını savunmaktadır. Mansur el-Nuqaidan, Khalid el-Ghannami, Mishari el-Zeydi gibi sosyal reformcular Suudi Arabistan’da politik bilincin olmadığını ve böyle bir durumda seçim yapılmasının sadece Vahabi düşünce tarzını ve Kabileciliği güçlendireceği düşüncelerini savunmaktadır.³⁷

Politik reformcular ise ülkede sosyal ve kültürel reform yapılması gerektiğini düşünmekle birlikte siyasi reformu kapsamayacak bir değişikliğin başarıya ulaşamayacağını savunmaktadır.³⁸ Bu çerçevede Politik reformcular; sivil toplum, toplumsal katılım ve demokrasi etrafında inşa edilmiş daha ilerici bir İslamcı teori geliştirmek için adımlar atmıştır. Abdullah El-Hamid ve Abd el-Aziz el-Qasim bu grup içinde yer almış ve Muhammed Said Tayyeb ve Matruk el-Falih gibi liberallerle ve Ja’far EL-Shayeb gibi Şii’lerle birlikte bir merkezci koalisyon oluşturmuşlardır.³⁹ Bu merkezci koalisyon 2003 de bir reform paketi açıklamıştır. Reform paketinde; Anayasal monarşi, seçilmiş bir parlamento, güçlendirilmiş bir sivil toplum, insan haklarına saygı ve özellikle Şiiler için ayrımcılığa son verilmesi talepleri yer almıştır. 2003 Ocak ayında Velihaht prens Abdullah, dilekçeyi imzalayanlarla bir araya gelmiştir. Aralık 2003’de ise değişim taleplerinin yerine gelmemesi nedeniyle bir belge daha hazırlamışlar ve bu belgede taleplerini daha da keskinleştirmişlerdir. Mart 2004 ‘de de merkezci parti kurmak için adımlar atmıştır. Ancak bu girişim başarılı olmamıştır. Bu süreçte Abdullah el-Hamid, Tawfiq al- Quasayyir ve Süleyman el-Rashudi gibi isimler tutuklanmıştır.⁴⁰

2003’te merkezciilerin dilekçesini imzalayanların arasında Muhammed el-Mahfuz ve uzun süre Şii hakları için kampanya yürüten Ja’far el-Shayeb de yer almıştır. Suudi Şii İslamcı hareketin uzun

süre lideri olan Hasan el-Saffar da girişimi memnuniyetle karşılamıştır. Aralık 2003 deki dilekçe başta, eski CDLR aktivisti ve el-Hawaliye yakın olan Muhsin el-Awaji olmak üzere 20 sahwist tarafından da imzalanmıştır. Ayrıca Salman al-Awde’nin de dolaylı olarak metni desteklediği bildirilmiştir. Taleplerin dindar bir tonda ifade edildiği bu dilekçede siyasi reform çağrısı yapılmıştır.⁴¹

Bu dönemde ayrıca yeni bir radikal İslamcı eğilim Nasir el-Fahd, Hamud el-shu’aybi ve Ali el-Khudayr gibi eski sahwist aydınların çevresinde ortaya çıkmıştır. 1997 de serbest bırakılan el-Fahd grubun lideri olmuştur. Selefî cihad olarak adlandırılan oluşum; ılımlı sahwa liderlerini, liberalleri eleştirmiş ve 11 Eylül saldırılarını “haklı” olarak değerlendirmiştir. 2002-2003 yıllarında da rejime yönelik eleştirilere başlayan grup, rejim tarafından susturulmaya çalışılmıştır.⁴²

Bu dönemde Şiiler, Irak’ da Baas rejiminin yıkılmasından sonra Nisan 2003 de ayrımcılığa son verilmesini talep ettikleri bir dilekçeyi (450 Şii aktivist katıldı) Velihaht prene göndermiştir. Kral Şiilerle yaptığı görüşmede, aktivistlerin taleplerine olumlu yaklaşmıştır.⁴³

1990’ların sonlarında serbest bırakılan El-Hawali ve Salman el-Awde ile El-Qarni gibi eski Sahwa liderleri ise bu dönemde devlete yönelik eleştirilerini daha ılımlı bir şekilde sürdürmüşlerdir. Suudi yönetimi de onlara daha hoşgörülü bir biçimde yaklaşmaya başlamıştır. Salman El-Awde 2003 savaşı esnasında yapılan cihat çağrılarını karşı çıkmış ve iç barışı tehdit edecek eylemlere katılmamaları için Suudi gençlere çağrılarda bulunmuştur. Salman El-Awde o dönemde Velihaht Prens olan Abdullah tarafından desteklenen ilk “Ulusal Diyalog” a katılmıştır. 1990’ların önde gelen Sahwa liderlerinden bir diğeri olan El-Hawali ise bu ilk “Ulusal Diyalog” toplantısına Şiiler olduğu için katılmayı reddetmiştir.⁴⁴

“Ulusal Diyalog” toplantıları; 2000’li yıllarda ülke içi ve dışında gerçekleşen olayların etkisi ile çeşitli kesimler arasında diyalog kültürünü geliştirmek amacıyla yapılmaya başlanmıştır. “Ulusal Diyalog” toplantılarının ilki 2003 yılında, “Ulusal Birlik” sorununa yönelik olarak yapılmıştır. Bu toplantıya Şii din adamı Hasan El Saffar dâhil olmak üzere çok sayıda din adamı katılmıştır.⁴⁵

İkinci “Ulusal Diyalog” toplantısı yine 2003 yılında yapılmış ve “aşırıçılık-ılımlılık” konuları ele alınmıştır. Bu toplantıya bir öncekinden farklı olarak 10 kadın da katılmıştır. Üçüncü “Ulusal Diyalog” toplantısı 2004 yılında “Kadın Haklarına” yönelik olarak yapılmıştır. Toplantıya 35 erkek 35 kadın katılmıştır. Dördüncü “Ulusal Diyalog” gençlik sorunlarına yönelik olarak 2004 yapılmış ve toplantıya 26 sı genç olmak üzere 46 erkek ve yine 26 genç olmak üzere 46 kadın katılmıştır. Toplantıda eğitim, istihdam ve kültür sorunları ele alınmıştır. Beşinci “Ulusal Diyalog” ise “dünya uygarlıkları” ile ilgili olarak 38 erkek ve 34 kadının katılımıyla 2005 de yapılmıştır. Altıncı ulusal diyalog eğitim sorunu ile ilgili olarak 48 erkek 44 kadın katılımıyla 2006 da yapılmıştır. Son olarak yedinci ulusal diyalog iş gücü ve istihdam sorunu ile ilgili olarak 2008 de yapılmıştır. Toplantıya 36 erkek ve 35 kadın katılmıştır.⁴⁶ Yapılan bu “Ulusal Diyalog” toplantılarına katılan katılımcıların çoğu, ülkede reformcu ve ılımlı sesleri temsil eden isimler olmuştur.⁴⁷

Sonuç

Genel olarak İslamcılar, Liberaller ve Şii’ler olarak sınıflandırılan Suudi Muhalif gruplar bu genel başlıkların altında da çeşitli alt gruplara ayrılmış durumdadır. Bu nedenle Suudi Arabistan’da birleşik bir muhalif cepheden bahsetmek güçtür. 2000’li yıllarda İlimli Şii ve Selefi İslamcılarla Liberaller arasında oluşturulan “Merkezci Koalisyon” bu muhalif gruplarda ki belli kesimler tarafından desteklenirken bazıları bu oluşuma karşı çıkmış ve tepki göstermiştir.

1990’ların sonlarına kadar ülkedeki bütün muhalif gruplarda İslamcıların belirgin bir üstünlüğü söz konusudur. Özellikle Selefi İslamcılar, yönetime yönelik eleştirilerini ülkede ki ABD varlığı üzerinden yürütürken popülerliklerini en üst seviyelere yükseltmiştir. Ancak 1990’ların sonlarından itibaren ülkede “İlimli İslamcı muhalefet” ve “liberal Muhalefet” yükselişe geçmiştir. 1990’ların ortalarında yönetimin muhalefete yönelik uyguladığı baskıcı politika sonucunda, tutucu İslamcılarının önemli bir kısmının hapse atılması bir kısmının ise daha sonra ülke dışına çıkması bu sonuçta rol oynamıştır. Ayrıca Hapisten çıktıktan sonra Sahwa akımının etkili isimlerinden bir bölümünün yönetime yönelik eleştirilerini yumuşatması ve yönetimle belli bir uzlaşma sağlaması da yeni dönemin önemli bir özelliği olmuştur.

2003 yılında başlatılan “Ulusal Diyalog” toplantıları, 2005 yılında ülke genelinde yapılan ilk, yerel seçimler ve bunların dışında bazı reforma yönelik adımlar olumlu olarak değerlendirilmeye beraber ülkede ki muhalif grupların çeşitliliği ve buna bağlı olarak taleplerinde çeşitliliği nedeniyle tatmin edici olmamıştır. Siyasi katılım, insan hakları, kadın hakları, gelir dağılımındaki eşitsizlik, işsizlik, yargılama sistemindeki sorunlar gibi genel nedenlerden kaynaklanan rahatsızlıklar ülkede devam etmekte ve “Anayasal Monarşi” talep eden sesler gün geçtikçe yükselmektedir. Bu doğrultuda muhalif grupların yönetime yönelik eleştirilerinin ve reform taleplerinin de sürmesi beklenmektedir.

DİPNOTLAR

- 1 The Oath, 29.04.2011, <http://www.ibnsaud.info/main/9453.htm>
- 2 The World Factbook, 29.04.2011, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/sa.html>
- 3 Saudi Arabia-Shia, 29.04.2011, <http://www.globalsecurity.org/military/world/gulf/sa-shia.htm>
- 4 Council of Ministers: Membership, 29.04.2011, <http://www.saudiembassy.net/about/Biographies-of-Ministers.aspx>
- 5 Provincial system, http://www.saudiembassy.net/about/country-information/government/provincial_system.aspx
- 6 Background Note: Saudi Arabia, <http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/3584.htm#>
- 7 Komisyonun Üyeleri; Prens Mishaal bin Abdülaziz (komisyon başkanı), Prens Abdurrahman Bin Abdülaziz, Prens Miteb bin Abdülaziz, Prens Talal bin Abdülaziz, Prens Bedir bin Abdülaziz, Prens Turki bin Abdülaziz, Prens Nayef bin Abdülaziz, Prens Fawaz bin Abdülaziz, Prens Salman bin Abdülaziz, Prens Mamduh bin Abdülaziz, Prens Abdul-ilah bin Abdülaziz, Prens Sattam bin Abdülaziz, Prens Ahmed bin Abdülaziz, Prens Mash’hoor bin Abdülaziz, Prens Hazloul bin Abdulaziz, Prens Muqrin bin Abdülaziz, Prens Muhammed bin Suud, Prens Khalid bin Al-Faysal,

- Prens Turki bin Faysal bin Turki, Prens bin Nasser Mohammed, Prens Faysal bin Bander, Prens Suud bin Abdulmohsin, Prens Fahd bin Muhammed, Prens Halid bin Sultan, Prens Talal bin Mansour, Prens bin Saad Muhammed, Prens Halid Bin Abdullah, Prens bin Mishari Muhammed, Prens Faysal bin Halid, Prens Bedir bin Muhammed, Prens Faysal bin Thamiir, Prens Mishaal bin Majed, Prens Abdullah bin Musa'ed, Prens Faysal bin Abdulmajeed ve Prens Abdülaziz bin Nawaf'dır. bkz; King Abdullah Names Members of the Allegiance Commission, 10.12.2007, http://www.saudiembassy.net/latest_news/news12100801.aspx
- 8 King Abdullah Names Members of the Allegiance Commission, 10.12.2007, http://www.saudiembassy.net/latest_news/news12100801.aspx
- 9 Pascal Menoret, The Municipal Elections in Saudi Arabia 2005, 27.12.2005, <http://arab-reform.net/spip.php?article1>
- 10 Rasheed Abou-Alsamh, <http://weekly.ahram.org.eg/2005/740/re6.htm>
- 11 Phase Three: Results of the Municipal Elections in Jeddah, 24.04.2005, <http://www.mena-electionguide.org/details.aspx/13/Algeria/8/Election%20Results/article407>
- 12 Results of the Municipal Elections in Riyadh, 15.02.2005, <http://www.mena-electionguide.org/details.aspx/13/Algeria/8/Election%20Results/article404>
- 13 Veysel Ayhan, Suudi Arabistan'da Şii Muhalefet Sorunu ve Etkileri, Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi, p.14 No'32, 03,2011
- 14 Toby Craig, The Clerics The Sahwa and The Saudi State, Strategic Insights, 03,2005, <http://forums.islamicawakening.com/f18/the-clerics-the-sahwa-and-saudi-state-15488/>
- 15 Joseph Kostiner, State, Islam and Opposition in Saudi Arabia: The Post Desert-Storm Phase, v.1,no.2, 07,1997, <http://meria.idc.ac.il/journal/1997/issue2/jv1n2a8.html>
- 16 Ibid.
- 17 ICG Middle East Repotr N'31, Saudi Arabia Bacgrounder: Who Are The Islamists?, p,2 , 24.09.2004
- 18 Thomas Hegghammer, Jihad in Saudi Arabia: Violence and Pan-Islamism Since-1979, New York, Cambridg University Press, , 2010, p.4
- 19 Toby Craig, The Clerics The Sahwa and The Saudi State, Strategic Insights, 03,2005, <http://forums.islamicawakening.com/f18/the-clerics-the-sahwa-and-saudi-state-15488/>
- 20 ICG Middle East Repotr N'31, Saudi Arabia Bacgrounder: Who Are The Islamists?, p,3 , 24.09.2004
- 21 Mahan Abedin, Saudi Dissent More than Just Jihadis, 15.06,2006, http://www.e-prism.org/images/Saudi_dissent_more_than_just_ihadis_-_15-6-06.pdf
- 22 Gwenn Okruhlik, Networks of Dissent: Islamism and Reform in Saudi Arabia, p.26, <http://www.oakton.edu/user/2/emann/HIS140NEWFall2009/CURRENTHISTORYPDF/NetworksofDissentSaudiArabia.pdf>
- 23 Ibid.
- 24 Mahan Abedin, Saudi Dissent More than Just Jihadis, 15.06,2006, http://www.e-prism.org/images/Saudi_dissent_more_than_just_ihadis_-_15-6-06.pdf
- 25 Personal History, <http://encyclopedia.jrank.org/articles/pages/5678/Faqih-Sa-d-al--1957.html>
- 26 ICG Middle East Repotr N'31, Saudi Arabia Bacgrounder: Who Are The Islamists?, p,2 , 24.09.2004
- 27 Ibid. P.2-3
- 28 Joseph Kostiner, State, Islam and Opposition in Saudi Arabia: The Post DEsert-Storm Phase, v.1,no.2, 07,1997, <http://meria.idc.ac.il/journal/1997/issue2/jv1n2a8.html>
- 29 Marissa Allison, Militants Seize Mecca: The Effects of The 1979 Siege of Mecca Revisited, p.1, http://www.umw.edu/artsandsciences/dean/metamorphosis_student_journal/documents/Allison.metamorphosisversion.pdf
- 30 ICG Middle East Repotr N'31, Saudi Arabia Bacgrounder: Who Are The Islamists?, p,5 , 24.09.2004
- 31 Gwenn Okruhlik, Networks of Dissent: Islamism and Reform in Saudi Arabia, p.23, <http://www.oakton.edu/user/2/emann/HIS140NEWFall2009/CURRENTHISTORYPDF/NetworksofDissentSaudiArabia.pdf>
- 32 ICG Middle East Repotr N'31, Saudi Arabia Bacgrounder: Who Are The Islamists?, p,3 , 24.09.2004
- 33 Thomas Hegghammer, Jihad, Yes, But Not Revolution: Explaining the Extraversion of Islamist Violence in Saudi Arabia,British Journal of Middle Eastern Studies, 36(3) 395-416, p,398, 12,2009
- 34 Veysel Ayhan, Suudi Arabistan'da Şii Muhalefet Sorunu ve Etkileri, Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi, No'32, p. 13, 03,2011
- 35 Stephane Lacroix, Saudi Liberals; Elitist Ambitions and The Reality of Saudi Society, 02.06.2010, http://www.majalla.com/en/cover_story/article59909.ece
- 36 Ibid.
- 37 ICG Middle East Repotr N'31, Saudi Arabia Bacgrounder: Who Are The Islamists?, p,8 , 24.09.2004
- 38 Stephane Lacroix, Saudi Liberals; Elitist Ambitions and The Reality of Saudi Society, 02.06.2010, http://www.majalla.com/en/cover_story/article59909.ece
- 39 ICG Middle East Repotr N'31, Saudi Arabia Bacgrounder: Who Are The Islamists?, p,9 , 24.09.2004
- 40 Ibid. P.10
- 41 ICG Middle East Repotr N'31, Saudi Arabia Bacgrounder: Who Are The Islamists?, p,11 , 24.09.2004
- 42 Mahan Abedin, Saudi Dissent More than Just Jihadis, 15.06,2006, http://www.e-prism.org/images/Saudi_dissent_more_than_just_ihadis_-_15-6-06.pdf
- 43 Veysel Ayhan, Suudi Arabistan'da Şii Muhalefet Sorunu ve Etkileri, Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi, No'32, p. 14, 03,2011
- 44 ICG Middle East Repotr N'31, Saudi Arabia Bacgrounder: Who Are The Islamists?, p,10 , 24.09.2004
- 45 The Shared Societies Project: Leadership for Dialogue, Diversity and Social Cohesion, Building a World Saf efor Difference, Replicable Example of Practice, Club de Madrid, p.3, http://www.clubmadrid.org/img/secciones/SSP_II2_National_Dialogue_Center_Saudi_Arabia.pdf
- 46 The Shared Societies Project: Leadership for Dialogue, Diversity and Social Cohesion, Building a World Saf efor Difference, Replicable Example of Practice, Club de Madrid, p.4, http://www.clubmadrid.org/img/secciones/SSP_II2_National_Dialogue_Center_Saudi_Arabia.pdf
- 47 Ibid.